Универзитет у Београду

Филозофски факултет
Одељење за педагогију и андрагогију

Докторске студије педагогије

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОГА ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПРОСТОРИ ДИГИТАЛНИХ ТЕХНОЛОГИЈА У ПРЕДШКОЛСКОМ ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ

Ментор:

проф. др Драгана Павловић Бренеселовић

Студент:

Јелена Стојковић
2П17/1

Београд, 2019.

Садржај

1. **Предмет истраживања**.....**3**

2. **Циљ истраживања**.....**6**

3. **Полазна хипотеза истраживања**.....**6**

4. **Методолошки оквир истраживања**.....**7**

Узорак истраживања.....9

План истраживања.....10

5. **Предвиђена структура рада**.....**10**

6. **Потенцијални допринос научног истраживања**.....**12**

7. **Литература**.....**12**

Научна област теме: Предшколска педагогија

1. Предмет истраживања

Убрзани развој дигиталних технологија довео је до промена на макро и микро нивоу у многим областима људског деловања. О дигиталним технологијама можемо говорити као о социјалном и колективном феномену који не постоји сам по себи, независно од друштвеног и културног контекста. Како Селвин (Selwyn, 2011: 6) наводи, термином *дигиталне технологије* обухваћени су, не само различити уређаји, већ и актуелни *процес дигитизације* културе, политике, економије и друштва. С обзиром на то да су технологије дубоко урођене у контекст(е) живљења људи, оне мењају људске праксе и истовремено се кроз њих трансформишу. Осим промењених пракси, сложена мрежа односа који се граде међу људима добила је дигитална обележја. Отуд можемо говорити о постојању реалности која је дигитална.

Дигиталне технологије представљају комплексне и хибридне концепте и феномене пре него фиксне ентитете (Monteiro & Osório, 2016: 139) и „заузимају простор“ између људи, места, активности и структура (Livingstone & Blum-Ross, 2017: 2) чинећи неодвојиви део контекста одрастања деце у савременом свету. Налази бројних истраживања, како квантитативних тако и квалитативних, указују на свеприсутност дигиталних технологија у контексту у ком деца одрастају. Дата свеприсутност технологија очигледна је како у погледу *времена њиховог коришћења и доступности* (Livingstone & Haddon, 2009; Sweetser et al., 2012; Holloway, Green & Livingstone, 2013; Lauricella, Wartella & Rideout, 2015; Radesky & Christakis, 2016; Rideout, 2017; Common Sense, 2018; Lissak, 2018;), тако и у погледу *посредовања пракси и односа* који се успостављају између деце, породице, васпитача, локалне заједнице и других из ужег и ширег окружења (Weigel, James & Gardner, 2009; Krnjaja, 2014; Pavlović Breneselović, 2014; Chaudron, 2015; Masoumi, 2015; Fleer, 2018; Davis, Harris & Cunningham, 2019).

Засићеност контекста одрастања деце дигиталним технологијама рађа забринутост и страх како код родитеља тако и међу стручњацима различитих профила - васпитача и наставника, лекара, психолога, социолога, педагога због могућих негативних ефеката њиховог коришћења на целокупни развој и учење (на пример, њихов утицај на игру, говорни развој, когнитивно функционисање, на смањење физичке активности, поремећај сна и навика исхране и слично) (Tomopoulos et al., 2010; Thompson & Christakis, 2015; Kardefelt-Winther, 2017; Lissak, 2018), посебно када је реч о деци млађој од 8 година. Забринутост се испољава и међу истраживачима и теоретичарима детињства и учења и развоја који из позиције технолошког детерминизма говоре о „токсичном детињству“ које

је производ промена у “модерном” друштву (Palmer, 2006; Plowman, L. & Stephen, C. 2003). Сматрамо да технолошки детерминизам ипак није одржив, с обзиром на то да коришћење технологија није нужно стихијско и некритичко, нити се може свести искључиво на разматрање ефеката њиховог коришћења без разумевања да су форме употребе и значења технологија, па и њихови ефекти, социјално конструисани и варирају у различитим социјалним групама (Selwyn, 2012: 87) и обликују се кроз различите дискурсе.

Питање односа према дигиталним технологијама у предшколском васпитању и образовању најчешће се јавља се као тензично, што нас позива на промишљање устаљених претпоставки о дигиталним технологијама као добрим или лошим *per se*, ефеката њихове употребе одвојених од ширег социо-културног контекста и упућује на критички приступ и грађење културе њихове употребе у предшколском васпитању и образовању. Полазећи од савремених поставки социо-културне теорије и социологије детињства (James & Prout, 1997; Malaguzzi, 1998; MacNaughton, 2003; Anning, Cullen & Fleer, 2004; Pavlović Breneselović, 2010; Vudhed, 2012), своје истраживачке напоре усмерићемо ка разумевању доминантних дискурса кроз које се обликују простори дигиталних технологија у предшколском васпитању и образовању.

Иако су дигиталне технологије нераскидиви део контекста у ком деца одрастају, чини се да и даље стојимо на *раскрсници* када је у питању њихова употреба (Clements, Nastasi & Swaminathan, 1993) посебно у васпитању и образовању деце предшколског узраста. Таква позиција нас наводи на промишљање у ком правцу желимо да се крећемо када се отвори питање простора дигиталних технологија у предшколском васпитању и образовању: да ли ћемо их користити као додатак постојећем програму и активностима, при чему ћемо се држати постојећих оквира или ћемо користити њихов трансформативни потенцијал у развоју и учењу појединца и трансформацији праксе образовања (Yelland, 1999; Hatzigianni, 2017; Kalamatianou & Hatzigianni, 2018).

Предмет истраживања у нашем раду јесу простори дигиталних технологија у предшколском васпитању и образовању. Ослањајући се на социо-културни приступ у разумевању детињства, учења и развоја детета, у раду полазимо од разумевања да је контекст у ком деца одрастају засићен дигиталним технлогијама али да се питање коришћења дигиталних технологија у предшколском васпитању и образовању не своди на тензично истраживање могућих позитивних и негагивних ефеката њихове употребе, већ на схвеобухватно сагледавање могућих простора које дигиталне технологије заузимају и

могу заузимати у предшколском васпитању и образовању (Craft, 2012: 183; Mertala, 2018: 20).

Полазећи од социо-културног становишта о контекстуалном обликовању друштвених пракси кроз *односе* и *начине учешћа* и системског разумевања праксе образовања, под простором дигиталних технологија у предшколском васпитању и образовању подразумевамо простор који се хипотетички гради кроз пресек кључних *димензија* којима се обликује пракса употребе дигиталних технологија на различитим *плановима* манифестације ових пракси. Те димензије су: димензија начина *учешћа* исказана кроз значење дигиталне компетентности у образовању и димензија *односа према* потенцијалу дигиталних технологија у образовању. Димензија значења дигиталне компетентности може се одредити кроз континуум чији је један крај схватање компетентности као *вештине употребе и овладавње дигиталним технологијама*, а други крај схватање компетентности као *културе употребе дигиталних технологија* која се огледа у разумевању смисла и сврхе употребе и њеном адекватном коришћењу (Lankshear & Knobel, 2003; Hague & Payton, 2010). Димензија односа према потенцијалу дигиталних технологија може се одредити кроз континуум односа на чијем је једном крају *априорно-афирмативни однос према дигиталним технологијама* до *критичког, као вишеперспективног преиспитивања, те критизерског, негативног односа* (Yelland, 1999; Garvis, 2018).

Образовање као друштвена пракса је комплексан систем који се истовремено и обликује и испољава кроз различите праксе на различитим плановима њихове реализације (Banathy, 1991; Pavlović Breneselović, 2012). Кроз бриколажни приступ предмету истраживања настојаћемо да сагледамо целовитост образовне праксе кроз сагледавање различитих планова испољавања, а то су:

- план истраживања о употреби дигиталних технологија у предшколском васпитању и образовању,
- план докумената међународне образовне политике,
- план образовне политике на крос-националном нивоу,
- системски план ПВО у Србији,
- план праксе вртића у Србији.

Под појмом дигиталне технологије подразумеваћемо различите компјутерске системе, тачније програмске апликације и уређаје, који могу да се користе за производњу, коришћење, чување, комуникацију и ширење информација (Selwyn, 2011: 6).

Под предшколским васпитањем и образовањем (скраћено ПВО) подразумеваћемо свеобухватни и интегрисани систем којим се обезбеђује континуитет и који се односи на све програме васпитња, образовања и неге деце од рођења до 8. године живота, без обзира на начин организовања, финансирања, радно време или садржај програма (OECD, 2017: 171).

2. Циљ истраживања

Наш рад има три циља: 1) позиционирање постојећих простора дигиталних технологија и разумевање њихових карактиристика, на свим плановима релевантним за обликовање ПВО, 2) идентификовање дискурса детета који одражавају и подржавају ове просторе и 3) пројектовање могућег простора дигиталних технологија усмереног на развијање трансформативне културе употребе дигиталних технологија у ПВО.

3. Полазна хипотеза истраживања

Рад се заснива на полазишту да су простори дигиталних технологија у образовању обликују кроз две димензије - димензију значења дигиталне компетентности и димензију односа према дигиталним технологијама. Укрштање ових димензија омогућиће нам просторно позиционирање различитих планова образовних пракси и разумевање њихових карактеристика у оквиру четири поља координатног система којима се идентификују различити дискурси детета, његовог учења и развоја и положаја у образовању у односу на дигиталне технологије. Повратно, разумевање дискурса и постојећих простора омогућиће нам пројекцију пожељног простора дигиталних технологија у предшколском васпитању и образовању.

Шема 1*: Матрица укрштених димензија простора дигиталних технологија и различити дискурси детета*

4. Методолошки оквир истраживања

Будући да истраживање тежи мапирању и описивању постојећих и потенцијалних дигиталних простора у ПВО, наше истраживање је засновано на бриколаж приступу који омогућава сагледавање и разумевање сложености и међусобне условљености наведених планова и димензија употребе дигиталних технологија у ПВО. Термин бриколаж (*bricolage)* први је употребио Клод Леви Строс и означава еклектички приступ истраживању друштвених феномена и грађењу значења који се заснива на другачијим епистемолошким и онтолошким претпоставкама о стварности (Rogers, 2012: 1-3).

Разлоге за овакав приступ проблематици налазимо у природи и комплексности феномена којим се бавимо будући да бриколаж као приступ одликују флексибилност и синтетичност, „како би се уважила сложеност процеса грађења значења и контрадикторност која постоји у „стварном свету“ (Rogers, 2012: 4). Еклектички приступ проблематици, који лежи у основи бриколажа, отвара могућности системског и критичког сагледавања простора дигиталних технологија у предшколском васпитању и образовању. На Шеми 2 дат је приказ нивоа и димензија истраживања, као и предвиђених техника истраживања.

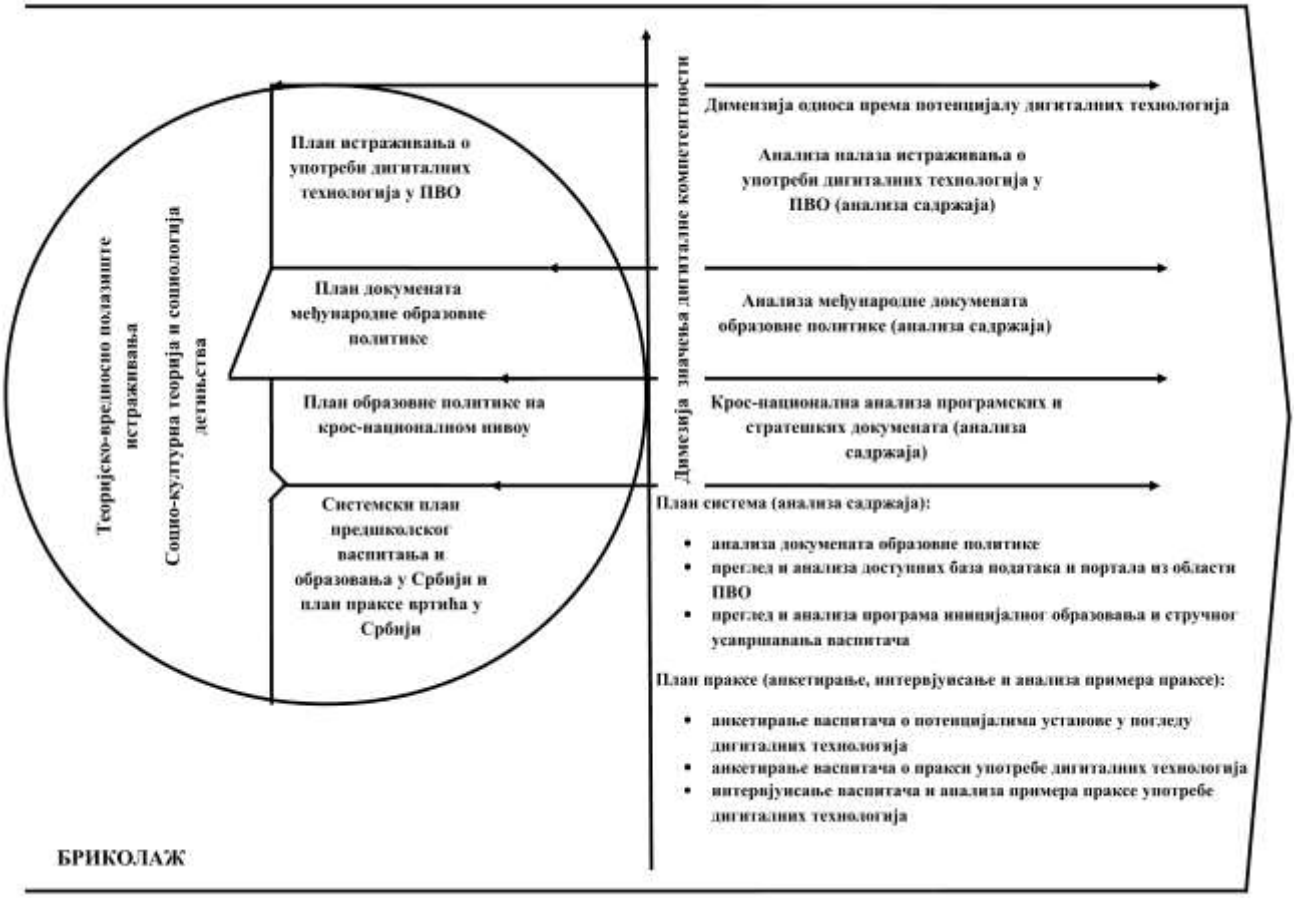

Шема 2: *Почетни бриколаж истраживања*

Полазећи од таквог приступа, своје истраживање заснивамо на примени сета различитих техника и инструмената који ће омогућити потпуније сагледавање и разумевање феномена којим се бавимо (Weinstein & Weinstein, 1991; Denzin & Lincoln, 2005). У истраживању ће бити примењена техника анализе садржаја уз коришћење дводимензионалне матрице као инструмента анализе. Под *документима међународне образовне политике* подразумеваћемо *документа међународних организација* попут Организације Уједињених нација за образовање, науку и културу (UNESCO), Организације за европску сарадњу и развој (OECD), Светске банке (World Bank), Европске уније (EU), Дечјег фонда Уједињених нација (UNICEF) и других релевантних организација. Такође, обухватићемо *програмска* и *стратешка документа различитих земаља* везана за ПВО и дигиталне технологије. Одабир земаља и одговарајућих докумената образовне политике ће бити заснован на критеријумима међународно препознатог квалитета ПВО у тим земљама и доступности докумената.

Истраживање системског плана ПВО у Србији биће реализовано кроз три димензије: легислативну (анализа докумената образовне политике), образовну (анализу програма

иницијалног образовања и стручног усавршавања васпитача) и информативну (анализу интернет портала).

Ниво праксе дечјих вртића у Србији биће истражен у димензијама:

- *потенцијали установе*:
  - опремљеност установе дигиталним технологијама (уређајима, базама, порталима и слично)
  - дигитална компетентност васпитача.
- *пракса употребе дигиталних технологија*:
  - стручно и професионално повезивање и учење кроз употребу дигиталних технологија,
  - сарадња (коришћење дигиталних технологија за грађење односа са породицом, локалном заједницом, ужом и широм средином) и
  - дигиталне технологије у реалном програму:
    - у непосредном раду са децом
    - у документовању.
- анализа различитих примера праксе употребе дигиталних технологија у предшколском васпитању и образовању.

За ове потребе биће коришћене технике анкетирања и интервјуисања, на основу упитника и полуструктурираног интервјуа и матрице анализе примера добре праксе, као и квалитативне технике синтезе проширивањем и поређењем (Greene, 2007; Patton, 2002). Квалитативне технике синтезе података (Weinstein & Weinstein, 1991: 161-162; Denzin & Lincoln, 2005: 4) омогућиће позиционирање постојећих простора, уочавање комплементарности или контрадикторности различитих нивоа пракси, разумевање различитих дискурса детета у односу на дигиталне технологије и бити основ за позиционирање пожељног простора дигиталних технологија.

Узорак истраживања. Истраживањем ће бити обухваћен репрезентативни узорак васпитача и предшколских установа, као и пригодан узорак примера постојећих пракси употребе дигиталних технологија у раду са децом у програму ПВО.

План истраживања

Истраживање ће бити спроведено у наредних 18 месеци према следећем плану који ће се бити реализован током 2020/21. године:

	Временски период истраживања					
Активности у истраживању	**јануар - март 2020.**	**март - јун 2020.**	**јун - септембар 2020.**	**септембар -децембар 2020.**	**децембар -фебруар 2021.**	**фебруар - мај 2021.**
Разрађивање епистемолошко-методолошког приступа						
Синтеза налаза истраживања о употреби дигиталних технологија у ПВО						
Анализа докумената образовне политике на међународном, крос-националном и националном плану						
Анализа база података и портала у области ПВО						
Анализа програма иницијалног образовања и стручног усавршавања васпитача						
Израда упитника						
Анкетирање васпитача						
Интервјуисање васпитача и анализа примера праксе						
Анализа података						
Синтеза података						
Критички осврт на целокупно истраживање и развијање смерница						

5. Предвиђена структура рада

1. Увод

У уводном делу рада биће размотрени разлози због којих се бавимо овом проблематиком. Наводећи разлоге истраживања простора дигиталних технологија у предшколском васпитању и образовању, покушаћемо да укажемо на важност и актуелност предмета нашег истраживања.

2. Теоријски оквир истраживања

У овом делу, полазећи са становишта социо-културне теорије, даћемо синтезу теоријских радова, пре свега из области социологије детињства и дигиталних технологија у образовању, на основу које ћемо теоријски утемељити разумевање простора употребе

дигиталних технологија у ПВО кроз две димензије (димензија значења дигиталне компетентности и димензија односа према потенцијалу дигиталних технологија) као и теоријски образложити системски приступ пракси образовања.

3. Методолошки оквир истраживања

У овом поглављу ће бити образложен бриколаж као приступ у истраживању простора дигиталних технологија у ПВО и појашњене методе, технике и инструменти, узорак, представљен поступак истраживања као и начини анализе, интерпретације и синтезе података.

4. Резултати истраживања

У овом поглављу ћемо представити и интерпретирати резултате истраживања.

5. Дискусија и закључци

У овом поглављу ћемо синтетисати налазе, дајући целовита значења простора дигиталних технологија у ПВО на различитим плановима, њихове узајамне усклађености или противуречности, као и ограничења и потенцијале, и идентификовати значења различитих дискурса детета у односу на дигиталне технологије у образовању. То ће бити основ за раздраду смерница за грађење простора дигиталних технологија у ПВО као трансформативне дигиталне културе.

6. Критички осврт на истраживање

Покушаћемо да се критички осврнемо на целокупно истраживање и укажемо на ограничености спроведеног истраживања као и на потенцијале бриколаж приступа у проучавању образовне праксе.

7. Прилози

У овом делу биће дати сви инструменти и продукти документовања који ће бити коришћени и прикупљени током истраживања.

8. Литература

На крају рада биће дат списак коришћене литературе.

6. Потенцијални допринос научног истраживања

Могући допринос истраживања огледа се, пре свега, у обогаћивању постојећег истраживачког опуса о месту и потенцијалу дигиталних технологија у институционалном предшколском васпитању и образовању. Тиме се крећемо у правцу превазилажења уоченог јаза између онога што је реални контекст одрастања деце, истраживања датог контекста и праксе предшколског васпитања и образовања. Други, једнако важан допринос, огледа се у томе што се фокус ставља на системски и контекстуализовани приступ употреби дигиталних технологија у предшколском васпитању и образовању пре него на позитивне и/или негативне ефекте дате употребе. Такав приступ представља подршку кретању у правцу грађења културе употребе дигиталних технологија у васпитању и образовању на раном узрасту и води импликацијама за праксу предшколског васпитања и образовања. Трећи допринос представља заснованост рада на бриколажу као епистемолошко-методолошком приступу који је недовољно заступљен у педагошкој истраживачкој пракси код нас. Могући допринос заснованости на овом приступу огледа се не само у преиспитивању и грађењу нових могућности за промишљање и истраживање простора дигиталних технологија у предшколском васпитању и образовању већ и у сагледавању потенцијала бриколаж приступа за разумевање комплексних питања образовне праксе и грађења педагошког знања.

7. Литература

Anning, A., Cullen, J. & Fleer, M. (2004). *Early Childhood Education: Society and Culture.* Sage Publications.

Banathy, B. (1991). *Systems Design of Education – A Jorney to Create the Future.* New Jersey: Educational Tecnhology Publications.

Buckingham, D. (2007). Digital Media Literacies: rethinking media education in the age of the Internet. *Research in Comparative and International Education*, 2 (1), 43-55.

Chaudron, S. (2015). *Young Children and Digital Technology: A qualitative exploratory study across seven countries*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Clements, D. H., Nastasi, B. K. & Swaminathan, S. (1993). Young Children and Computers: Crossroads and Directions from Research. *Young Children*, 48 (2), 56-64.

Common Sense (2018). Truth About Tech: A Road Map for Kids' Digital Well-Being. Common Sense, Center For Humane Technology.

Craft, A. (2012). Childhood in a digital age: creative challenges for educational futures. *London Review of Education*, 10 (2), 173–190.

Creswell, W. J. (2007). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Davis, N., Harris, L. & Cunningham, U. (2019). Professional ecologies shaping technology adoption in early childhood education with multilingual children. *British Journal of Educational Technology*, 50 (3), 1320-1339.

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2005). Introduction: The discipline and practice of qualitative research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research* (2nd ed., pp. 1-32). Thousand Oaks, CA: Sage

Fleer, M. (2018). Digital Bridges Between Home and Preschool: Theorizing Conceptually Inclusive Practice in Digital Environments. In: Danby, S., Fleer, M., Davidson, C. &Hatzigianni, M. (Eds.), *Digital Childhoods: Technologies and Children`s Everyday Lives* (pp. 33-49). Springer.

Garvis, S. (2018). Digital Narratives and Young Children. In: Danby, S., Fleer, M., Davidson, C. & Hatzigianni, M. (Eds.), *Digital Childhoods: Technologies and Children`s Everyday Lives* (pp. 183-197). Springer.

Greene, J. C. (2007). *Mixed methods in social inquiry*. San Francisco, CA: JosseyBass.

Hague, C., & Payton, S. (2010). Digital literacy across the curriculum. *FutureLab*. Преузето са: http://www.nfer.ac.uk/publications/FUTL06/FUTL06.pdf

Hatzigianni, M. (2017). Transforming early childhood experiences with digital technologies. *Global Studies of Childhood*, 8 (2), 1-11.

Holloway, D., Green, L. & Livingstone, S. (2013). *Zero to eight. Young children and their internet use*. LSE, London: EU Kids Online.

Jack, C. & Higgins, S. (2019). Embedding educational technologies in early years education. *Research in Learning Technology*, 27, https://doi.org/10.25304/rlt.v27.2033

James, A. & Prout, A. (1997). *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood*. London: The Falmer Press.

Kardefelt-Winther, D. (2017). *How does the time children spend using digital technology impact their mental well-being, social relationships and physical activity?* Florence: UNICEF Office of Research – Innocenti.

Kalamatianou, M. & Hatzigianni, M. (2018). Teaching Visual Arts with Digital Technologies. In: Danby, S., Fleer, M., Davidson, C. & Hatzigianni, M. (Eds.), *Digital Childhoods: Technologies and Children`s Everyday Lives* (pp. 197-213). Springer.

Krnjaja, Ž. (2012a). Igra kao susret: koautorski prostor u zajedničkoj igri dece i odraslih. *Etnoantropološki problemi*, 7 (1), 251-267.

Krnjaja, Ž. (2014). Digitalne tehnologije u istraživanjima praktičara. U: Milićević, I. (Ur.), Zbornik radova, *Tehnika i informatika u obrazovanju* (str. 436-441). Čačak: Tehnički fakultet.

Lankshear, C. & Knobel, M. (2003). New technologies in early education literacy research: A review of research. *Journal of Early Childhood Literacy*, 3 (1), 59-82. London: Sage Publication.

Lauricella, R. A., Wartella, E. & Rideout, V. J. (2015). Young children's screen time: The complex role of parent and child factors. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 36, 11-17;

Leaver, T. (2015). Born Digital? Presence, Privacy, and Intimate Surveillance. In: Hartley, John & W. Qu (Eds.), Re-Orientation: Translingual Transcultural Transmedia. *Studies in narrative, language, identity, and knowledge* (pp. 149–160). Shanghai: Fudan University Press.

Lissak, G. (2018). Adverse physiological and psychological effects of screen time on children and adolescents: Literature review and case study. *Environmental Research*, 164, 149-157.

Livingstone, S. & Haddon, L. (2009). *EU Kids Online: Final Report. London: EU Kids Online*. (EC Safer Internet Plus Programme Deliverable D6.5)

Livingstone, S. (2012). Critical reflections on the benefits of ICT in education. *Oxford review of education*, 38 (1), 9-24.

Livingstone, S. & Blum-Ross, A. (2017). Researching children and childhood in the digital age. In: Christensen, Pia and James, Allison, (Eds.), *Research with Children: Perspectives and Practices* (pp. 54-70). Routledge.

MacNaughton, G. *Shaping Early Childhood: Learners, Curriculum and Contexts*. Maidenhead: Open University Press.

Malaguzzi, L. (1998). History, Ideas & Basic Philosophy. In: Edwards, C., Gandini, L. & Forman, G. (Eds.), *The Hundred Languages of Children*. Norwood: Ablex Publication.

Masoumi, D. (2015). Preschool teachers' use of ICTs: Towards a typology of practice. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 16 (1), 5-17.

Maxwell, J. A. (2008). Designing a Qualitative Study. In: Bickman, L. & Rog, D. J. (Eds.) *The SAGE Handbook of Applied Social Research Methods* (pp. 214-253). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications

Mertala, P. (2018). *Two worlds collide? Mapping the third space of ICT integration in early childhood education*. [Doctoral dissertation]

Miškeljin, L. (2011). Diskurs jednog predškolkog programa vaspitanja. *Nastava i vaspitanje*, 6 (2), 513-529.

Monteiro, A.F. & Osório, A. J. (2016). Digital childhood, risks and opportunities: Why is it important to listen to children? In: Pereira, Í., Ramos, A. & J. Marsh (Eds.), *Digital Literacy and Multimodal Practices of Young Children: Engaging with Emergent Research*. Proceedings of the first Training School of COST Action IS1410 (pp. 135-152). Braga:Centro de InvestigaçãoemEducação (CIEd).

OECD (2017). *StartingStrong: Key OECD Indicators on Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD Publishing.

Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation, 3rd ed*. London: Sage Publications, Inc.

Palmer, S. (2006). *Toxic Childhood: How the Modern World is Damaging Our Children and What We Can Do About It*. London: Orion Publishing.

Paradis, V. J. (2013). *Did Joe Lyons Kincheloe Discover the Golden Chalice for Knowledge Production? The Application of Critical Complex Epistemology and the Multidimensional Critical Complex Bricolage*. [Doctoral dissertation]

Pavlović Breneselović, D. (2010). Dobrobit deteta u program naspram programa za dobrobit. *Nastava i vaspitanje*, 59 (2), 251-263.

Pavlović Breneselović, D. (2012). (Ne)postojeći digitalni prostor u predškolskom vaspitanju u Srbiji. U: Golubović, D. (Ur.), Zbornik radova, *Tehnika i informatika u obrazovanju* (str. 319-325). Čačak: Tehnički fakultet.

Pavlović Breneselović, D. (2012a). Odnosi na ranim uzrastima. U: Baucal, A. (Ur.), *Standardi za razvoj i učenje dece na ranim uzrastima u Srbiji* (133-150). Beograd: Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu.

Pavlović Breneselović, D. (2014). Kompetencije vaspitača za korišćenje IKT u predškolskom programu: više od veštine. U: Milićević, I. (Ur.), Zbornik radova, *Tehnika i informatika u obrazovanju* (450-455). Čačak: Tehnički fakultet.

Plowman, L. & Stephen, C. (2003). A 'benign addition'? Research on ICT and pre-school children. *Journal of Computer-Assisted Learning*, 19 (2), 149-164.

Radesky, S. J. & Christakis, D. A. (2016). Increased Screen Time Implications for Early Childhood Development and Behavior. *Pediatric Clinics of North America*, 63 (5), 827-839.

Rideout, V. (2017). *The Common Sense census: Media use by kids age zero to eight*. San Francisco, CA: Common Sense Media.

Rogers, M. (2012). Contextualizing Theories and Practices of Bricolage Research. *The Qualitative report*, 17 (7), 1-17.

Roos, C. & Olin-Schiller, C. (2018). Digital Participation Among Children in Rural Areas. In: Danby, S., Fleer, M., Davidson, C. & Hatzigianni, M. (Eds.), *Digital Childhoods: Technologies and Children`s Everyday Lives* (pp. 49-65). Springer.

Selwyn, N. (2011). *Schools and Schooling in the Digital Age: A critical analyisis*. London: Routledge.

Selwyn, N. (2012). Making sense of young people, education and digital technology: the role of sociological theory. *Oxford Review of Education*, 38 (1), 81-96.

Sweetser, P & Johnson, D., Ozdowska, A. & Wyeth, P. (2012). Active versus passive screen time for young children. *Australasian Journal of Early Childhood*, 37(4), 94-98.

Thompson, A. D. & Christakis, A. D. (2015). The Association Between Television Viewing and Irregular Sleep Schedules Among Children Less Than 3 Years of Age. *Pediatrics*, 116 (4), 851-856.

Tomopoulos, S. et al. (2010). Infant Media Exposure and Toddler Development. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 164 (12), 1105-1111.

Venturini, T. & Latour, B. (2010). The social fabric: Digital traces and quali-quantitative methods. In *Proseedings of future EnSiene* 2009, Cap Digital, 2010.

Vudhed, M. (2012). *Različite perspektive o ranom detinjstvu: teorija, istraživanje i politika*. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju i Centar za interaktivnu pedagogiju.

Weigel. M., James. C. & Gardner, H. (2009). Learning: Peering Backward and Looking Forward in the Digital Era. *International Journal of Learning and Media*, 1 (1), 1-18.

Weinstein, D. & Weinstein, A. W. (1991). Georg Simmel: Sociological Flâneur Bricoleur. Theory, *Culture & Society*, 8 (3), 151-168.

World Health Organization (2019). *Guidelines on Physical Activity, Sedentary Behaviour and sleep for Children under 5 years of age*. Geneva: World Health Organization.

Yelland, N. (1999). Reconceptualising Schooling with Technology for the 21th century: Images and Reflections. *Information Technology in Childhood Education*, 1,39-59.